

Wiadomości Budowlane

Tygodnik techniczno-informacyjny, poświęcony wszystkim dziedzinom budownictwa.

Prenumerata z odnoszeniem:	Pismo wychodzi co tydzień, w każdą sobotę wieczór.	Z przesyłką pocztową:
rocznie rb. 5.—		rocznie rb. 6.25
półrocznie „ 2.75		półrocznie „ 4.—
kwartalnie „ 1.60	Oddzielny numer kop. 30.	kwartalnie „ 2.25

Prenumeratę przyjmują wszystkie kioski i księgarnie.

Redakcja i Administracja: Warszawa, Wiejska 15, telef. 93-71.

ZE STOWARZYSZEŃ.

Ze Stow. Przemysłowców Budowlanych.
Posiedzenia komisji prawnej na najbliższy tydzień:

Dyżury prawne odbędą się:

2 czerwca w poniedziałek i 5 czerwca w czwartek (pp. adw. Chabielski, Bromke, Kręcki, Kułakowski).

Sprawozdanie z posiedzeń Konserwatorskiego Wydziału Tow. Op. n. Zab. Przeszłości.

XXI posiedzenie z d. 29 kwietnia r. b. (Obecnych osób 23).

1) *Kościół w Brudzewie* (pow. Kolski). P. Gutt zakomunikował o zamierzonym odnowieniu i przerobieniu ciekawego średniowiecznego kościoła, przyczem dawny pułap ma być zamieniony na imitację sklepienia na siatce Rabetza, wewnątrz udekorowane gipsaturami i wymalowane. Na skutek interwencji p. Gutta, miejscowy proboszcz polecił projektodawcy zamierzonych robót, p. Szczepaniakowi z Ostrowa przedłożyć do oceny T-wa projekt wymalowania wnętrza. Przedstawiony projekt uznano za nieodpowiedni i wobec pilności sprawy postanowiono w najbliższych dniach wydelegować do Brudzewa pp.: Gutta i Lisieckiego, w celu zbadania sprawy na miejscu i udzielenia księdzu odpowiednich wskazówek.

2) *Kościół parafialny w Pyzdrach* (pow. Słupecki). Na skutek prośby ks. Górzyńskiego o wysłanie delegacji w sprawie zamierzonej restauracji dachu na wieży kościo-

ła z XIII w., wydelegowano pp.: J. Kłosa i Rokowskiego.

3) *Raszyn, figura Godebskiego*. P. J. Kłos zdał relację z delegacji do Raszyna, odbytej z pp.: Lisieckim, Tatarkiewiczem i mec. Powichrowskim w d. 24 b. m. Pamiątkowa figura jest właściwie słupem okrągłym muryowanym, z małą kapliczką na nim; znajduje się ona w bardzo zaniedbanym stanie, w odległości zaledwie metra od niedawno na tym miejscu postawionego domu. Ponieważ posesja ta wraz z figurą ma być obecnie sprzedana pod budowę fabryki, delegacja uprosiła właścicielkę, aby zawiadomiła T-wa o terminie spisania aktu sprzedaży, w którym T-wa zastrzeże sobie stałą opiekę nad figurą i jej nietykalność. Postanowiono uprosić p. Powichrowskiego o zajęcie się przebiegiem sprawy.

4) *Ruiny zamku w Raciążku*. Na wniosek ks. Górzyńskiego postanowiono wysłać na miejsce delegację, złożoną z pp.: Marcyniego i Przybylskiego wraz z ks. Górzyńskim, w celu rozpatrzenia najpilniejszych robót konserwatorskich, mających się wykonać z ramienia T-wa.

5) *Kościół w Buczku* (pow. Łaski). P. Wojciechowski zakomunikował prośbę miejscowego proboszcza o przybycie w najbliższym czasie, w celu zaopiniowania co do możliwości powiększenia kościoła z XV w. Nie mogąc sam pojechać, prosi o wybór delegacji, do której wyznaczono pp. J. Kłosa i J. Lisieckiego. (Przeł. Techn.)

Przedsiębiorca jako dostawca.

We wszystkich budowlach, przeznaczonych dla zamieszkania lub pracy ludzkiej, urządzenia techniczne, jako to: wodne, ogrzewalniae, gazowe i elektryczne odgrywają bardzo wielką rolę. Zagadnienia, które przy projektowaniu stają przed przedsiębiorcą technicznym, łączą się tak dalece z dziedzinami techniki budowlanej, higieny itp., że dla ich poprawnego wykonania koniecznem jest posiadać głęboką znajomość przedmiotu. Budowniczy, wykonywujący roboty, który w tych dziedzinach nie może posiadać specjalnych wiadomości, wymaga — z zupełną słuszością — rady i odpowiedzialności danego przedsiębiorcy. Ten ostatni musi znać doskonale swoje materiały, ich rodzaj i skład, przepisy prawne i policyjne, dotyczące jego urządzeń, musi być wreszcie kupcem. Te wszystkie wiadomości zdobywa on długoletnią pracą i tylko przy wielkiem doświadczeniu wykonać może robotę zupełnie poprawnie i celowo. Powinien też posiadać u swych klientów tyle zaufania, żeby jego projekty nie mogły być uważane jako jednostronne, mające wyłącznie jego własny interes na widoku. Jest on przecież najlepszym sędzią, jakie materiały i przyrządy powinny być użyte do danego celu, słusznem więc jest, żeby na dostarczanych przedmiotach miał on pewien stosowny zarobek; jest on odpowiedzialny za wykonanie roboty i zwykle przyjmuje na siebie długoletnią gwarancję. Tymczasem w czasach ostatnich zdaje się wchodzić w zwyczaj oddawanie przedsiębiorcy do wykonania przewodów rurowych i nabywanie pozostałych części urządzenia na własną rękę.

Tymczasem właśnie tylko przedsiębiorca jest w możności, — dzięki swemu doświadczeniu, nabytemu długoletnią działalnością — ocenić praktyczną wartość podobnych przyrządów; on wie najlepiej, z jakiej fabryki ma wziąć ten lub ów przedmiot; on tylko może dawać zarządom fabryk praktyczne wskazówki co do konstrukcji nowych lub ulepszenia starych modeli.

Przedsiębiorca, wykonywujący urządzenie i dostarczający materiały, zawiera zwykle z pracodawcą umowę, według której najczęściej przyjmuje na siebie długoletnią odpowiedzialność, uprawniającą w danym razie do daleko idącego odszkodowania.

Pracodawca niekiedy spodziewa się oszczędzić przy bezpośrednim zakupie ten zysk, który zarobiłby przedsiębiorca przy dostawie materiałów. Jest on w błędzie, gdyż przedsiębiorca nabywa po tej samej

cenie fabrycznej, co kupiec, który więc tańiej dostarczyć nie jest w możności. Przy ogólnym kosztorysie dochodzi naturalnie koszt roboty, jakoteż materiałów dodatkowych: lutowania, uszczelniania, połączeń kauczkowych, śrub itp., których kupiec nie dostarcza.

Jeśli więc przedsiębiorca będzie pozbawiony zysku, który mieć może na dostawie materiałów, to musi on dodatki rachować osobno, koszt więc urządzenia wypadnie wyższy i pracodawca straci całą oszczędność, osiągniętą przy bezpośrednim zakupie.

Zachodzi jeszcze jedna okoliczność wielkiej wagi dla zainteresowanych. Jeśli przedsiębiorca ma wykonać całkowitą robotę, jest do chwili ukończenia i zdania budowy odpowiedzialny za dobry stan często kosztownego i łatwo podlegającego uszkodzeniu urządzenia. To dość znaczne ryzyko musi on także uwzględniać w swej kupieckiej kalkulacji. W przeciwnym razie nie można żądać od niego odszkodowania za uszkodzenia i braki, które aż nazbyt często w czasie budowy się zdarzają. W. M.

Grzyb drzewny*).

Dotychczas znane sposoby zabezpieczenia drzewa w budynkach od grzyba drzewnego.

Tłom. dzielka.

(ciąg dalszy).

N. P. P. 175,691, klasa 38h, grupa 4-ta, wydany 4/X 1906 r. na imię Henryka Altena w Oberhausie w Reinlandzie, ma za przedmiot przyrząd mechaniczny do zanurzania. W dole obmurowanym, napełnionym rozcynem napawalnym, znajduje się dzwon nurkowy, dotykający prawie ścian prostopadłych dołu. Przy najwyższem położeniu, górna płaska jego pokrywa jest na poziomie placu, tak że wozy z surowem drzewem mogą być na nią wtoczone. Przez wypuszczenie powietrza ze dzwonu, ten się pogrąża i przychodzi w takie położenie, że płyn napawalny zalewa zupełnie wozy, dzwon zaś opiera się o dno dołu. Jeżeli wtedy drzewo nie zostanie zupełnie zanurzone, to dzwon przytwierdza się do dna dołu zapomocą specjalnego przyrządu i wtłacza się do jego wnętrza powietrze pod ciśnieniem, które wypycha zawarty w nim płyn przez szczeliny między jego dolnym brzegiem a dnem dołu, przez co podnosi

*) Artykuł ten ukaże się następnie w oddzielnej broszurce.

się poziom kąpiel. Po skończeniu napawania, zwalnia się przyrząd przytwierdzający dzwon do dna, a wtłaczając jednocześnie powietrze do dzwonu, podnosimy go do poziomu placu i wozy już z napojonem drzewem odprowadza się do składów.

Jeżeli będziemy wtłaczać do dzwonu ogrzane powietrze, wtedy, gdy ten jest przymocowanym do dna, powietrze przechodząc przez szczeliny między dnem dołu a brzegami dzwonu przedostaje się do kąpeli i ogrzewa ją.

Granica między napawaniem a nasycaniem stanowią sposoby, wytwarzające próżnię w przestrzeniach pustych drzewa przez skroplenie się przy oziębianiu pary, która się tam dostała podczas gotowania drzewa w otwartych kąpielach wodnych. Oziębienie następuje przy zanurzaniu gotowanego drzewa natychmiast po wyjęciu z kąpeli gorącej w kąpiel zimną roztworu antyseptycznego, który zostaje wtłoczony w utworzone próżnie za pomocą ciśnienia atmosferycznego. Do tej kategorii należą następujące sposoby:

N. P. P. 128,245, klasa 38h, wydany 15/II 1902 r. Tomaszowi Giussani w Medjolan. Dwa otwarte koryta są umieszczone szczelnie jedno obok drugiego; pierwsze zawiera kąpiel wytwarzającą parę, przez skroplenie której powstają próżnie, o których była wyżej mowa i która jest ogrzewana przynajmniej do 100° lub wyżej, wywołując wrzenie; drugie zaś napełnione jest zimnym roztworem do napawania. Nad temi korytami ustawiony jest zóraw do podnoszenia i opuszczania, poruszany ręcznie korbą. Najpierw zanurza się kłoc drzewny w pierwszym korycie i trzyma się go w nim tak długo, aż wilgoć zawarta w drzewie zostanie zastąpiona przez parę; wtedy przy pomocy zórawia podnosi się kłoc z jednej wanny i szybko zanurza w drugą. Pod ciśnieniem atmosferycznym roztwór napawalny zostaje wciśnięty wewnątrz drzewa, do przestrzeni gdzie się skropliła para.

N. P. P. 163,667, klasa 38h, wydany na imię Williama Powell w Greenfields w Anglii, stosuje cukier do wypełnienia porów drzewnych. Cukier łączy się z drzewem łatwo i ściśle jako ciało pokrewne, wypełniając jego pory, przyczem drzewo staje się silniejszym, nieporzystem i jednolodnym, nie wciąga w siebie wilgoci i staje się odporniejszym na wysokie temperatury. Drzewo surowe zanurza się w rzadkim syropie cukru nierafinowanego, w razie potrzeby — w gorącym i pod ciśnieniem; cukier zaś przy krzepnięciu częściowo się karmelizuje; poczem przepuszcza się gorący prąd

powietrza o temperaturze około +70°C., co wywołuje wydzielenie się wody zawartej w drzewie, które przy oziębieniu wsysa w siebie cukier.

N. P. P. 183,705, klasa 38h, grupa 2, wydany 6/V 1907 r. na imię Guido Conti-Vecchi w Rzymie. Kłoc drzewne zanurza się w gorącej kąpeli wyżej 100°, przez co odwadnia się je i odciąga się z nich powietrze zawarte, następnie zanurza się jeszcze w jednym, lub kolejno w kilku zbiornikach napełnionych zimnym roztworem do nasycania, ewentualnie pod ciśnieniem wyższym od atmosferycznego. Wydobywająca się z drzewa podczas jego odwodnienia para służy do stopniowego rozgrzania, wyługowania i częściowego przygotowania do nasycenia świeżych, jeszcze surowych kłoców, poddanych pod jej działanie przed zanurzeniem w kąpeli. Celem tego sposobu jest oszczędność na paliwie, przez wykorzystanie ciepła powstałego podczas parowania drzewa i na roztworze do napawania, dzięki poprzedniemu odwodnieniu drzewa.

(c. d. n.).

Zaprawy murarskie*).

Napisał Inż. St. Warchoł.

(ciąg dalszy).

Poza wodotrwałością, zaprawy cementowe odznaczają się również i większą wytrzymałością na ściskanie i powodują zarazem mniejsze osadzanie się murów w porównaniu z wapiennymi; części więc murów i konstrukcji narażone na większą pracę, jak np. wazkie filary, sklepienia i t. p., pewniejsze są, gdy się je wiąże zaprawami cementowymi. Odporniejszymi są one również od wapiennych na wszelkie wpływy atmosferyczne i chemiczne, i tylko silnych kwasów i tłuszczów znieść nie są w stanie; pozątem, o ile są złożone z dobrych materiałów, przyrządzone starannie i umiejętnie i o ile w przychylnych warunkach przeszły tężenie oraz początkowy okres twardnienia, są najprzedniejszym materiałem wiążącym.

Często, co prawda, zawieść mogą, nie wszędzie również opłaca się je stosować, wady te jednak tkwią nie w istocie tej zaprawy, lecz w wymaganiach ostrożności i delikatnego obchodzenia się z niemi; przy pewnej jednak sprawności murarzy mogą one odpowiedzieć najwybredniejszym wy-

*) Artykuł ten ukaże się następnie w oddzielnej broszurce.

maganiom i stać się zarazem stosunkowo tańszymi od innych zapraw.

III. Zaprawy mieszane.

Własności cementu portlandzkiego udoskonaliły się z czasem o tyle, że zaprzestano poszukiwań sztucznych domieszek do zapraw wapiennych, któreby im nadawały własności szybszego wiązania się i czyniły je więcej odpornymi na wpływy zewnętrzne, zwłaszcza wodę. W niektórych tylko miejscowościach i krajach, gdzie domieszki te znaleźć się dają w postaci naturalnej, lub też wymagającej niewielkich przekształceń, są w użyciu puccolany, trassy i inne. Wyszły również z użycia i specjalne nazwy cementów, co do gatunku zaś — obecnie prawie wyłącznie stosowany jest jeden, udoskonalszy aspidinowski. Może on służyć z dobrym skutkiem jako domieszka do zaprawy wapiennej, a w niektórych wypadkach zaprawa taka okazuje się nader praktyczną nie tylko ze względów na cenę, lecz i na celowość techniczną. Są warunki, przy których cementowa zaprawa, jako zbyt prędko tężejąca, lub też jako niedogodna w użyciu, jest nieodpowiednią; również, gdy wapienna za małą stosunkowo gwarantuje wytrzymałość, wtedy zaprawa wapienno-cementowa, lub cementowo-wapienna, wogóle zaś t. zw. mieszana wypełnić może braki jednej i drugiej. Tak na przykład, do wiązania kamieni porowatych, do robót letnich, do wilgotnych fundamentów, do wyprowadzania kominów fabrycznych i t. p. zaprawa cementowa lub wapienna czysta jest mniej odpowiednią od mieszanej; nie nadaje się ona również do wypraw powietrznych, zwłaszcza murów świeżych na wapnie wzniesionych, wytwarza bowiem skorupę i przeszkadza twardnieniu zaprawy wewnątrz, oprócz zaś tego utrudnia filtrowanie powietrza przez mury i powoduje wilgoć.

Zaprawy mieszane przyrządzają się o rozmaitych stosunkach cementu, piasku i wapna, zależnie od celu, do jakiego mają służyć: jeśli wymagana jest większa twardość, należy użyć stosunkowo więcej wapna, jeśli zaś — wytrzymałość, odporność i szybsze twardnienie — więcej cementu. W stosunku zaś do piasku kierować się należy zasadniczym wymaganiem, by ziarenka piasku były oblepione dostatecznie materiałem wiążącym, t. j. by objętość ciała wapiennego i cementu razem wzięte stanowiły wypełnienie pustych przestrzeni w piasku z odpowiednią poprawką, zależnie od warunków miejscowych. Mieszanie tych części powinno być odbyte w sposób dokładny i ostro-

żny, o ile cement wchodzi w większej proporcji. Zwykle miesza się oddzielnie piasek z cementem na pokładzie z desek i mieszającą tą zaprawia się rozcieńczone wodą ciasto wapienne w sposób stosowany do zapraw wapiennych, poczem miesza się całą masę dotąd, dopóki nie otrzyma się zaprawy całkowicie jednolitej.

Przy użyciu podczas murowania zaprawa powinna być również często mieszana i wszelkie czynności dokonywane z nią sprawniej, aniżeli z zaprawą wapienną. Wogóle zaś pamiętać wypada, by materiały do zaprawy mieszanej były dobrane w takich gatunkach, jakie są wymagane do przyrządzania zapraw czystych, gdyż dobry cement nie naprawi złego wapna, zły zaś nie przysporzy wytrzymałości nawet najlepszemu.

IV. Beton.

Jakkolwiek używanie betonu sięga początkami odległej starożytności, stosowanie go w ciągu całego szeregu wieków było przypadkowe i dopiero najnowsza technika wysunęła beton na poważne stanowisko w budownictwie. Zwrot ten nastąpił po wprowadzeniu cementu, gdy zbadane zostały jego własności, ustalony jego skład chemiczny i gdy doświadczenie przekonało, że przedstawia materiał wiążący mniej kapryśny i więcej stały od spoiw, jakie posiadają w sobie inne materiały budowlane.

Istotną wartość betonu stanowi to, że po stwardnieniu przedstawia on masę jednolitą, o jednakowych własnościach w całej swej objętości, a więc o stałej wytrzymałości. Dzięki takim kwalifikacjom, staje się on materiałem pewniejszym od naturalnych nawet kamieni, konstrukcje zaś betonowe dają się obliczać ściślej, aniżeli inne w murarstwie dotąd używane; składane bowiem z części, chociażby nawet najtrwalszych, posiadają one zawsze w wiązaniach zaprawę o własnościach i wytrzymałości zazwyczaj innej, a więc przedstawiają materiał ściśle nieobliczalny. Prócz tego mury z betonu pozwalają formować się w kształtach dowolnych bez specjalnego przyciosowywania i doprawiania, co w murach składanych z kamieni naturalnych, a nawet z cegły, wymaga nakładu pracy, straty czasu i marnowania materiału.

Beton murarski jest mieszaniną kamienia rozbitego w kawałki (szabru), żwiru i zaprawy wiążącej, przeważnie cementowej, i w tej postaci występuje w budownictwie, jako materiał samoistny, zamieniający kamienie naturalne, cegłę, a nawet inne ma-

terjały budowlane (w podłogach, dachach i t. p.). Własności betonu mogą być dowolne: mury z nich i inne konstrukcje mogą być cięższe lub lżejsze, mocniejsze lub słabsze, ściśliwe lub porowate, wodotrwałe lub przepuszczające wodę — zależnie od tego, jakie materiały są do betonu użyte i jak go przyrządzono. W każdym razie zaprawy wiążące posiadają w nim pierwszorzędną wagę i główną cechę mu nadają, należy więc z przyrządzeniem ich zachować też same ostrożności i wskazówki, jakie stosuje się do zapraw czystych.

Podstawą jednak każdego betonu jest szaber, zajmujący w nim największą objętość, i samo przez się wypada, że powinien posiadać odpowiednio gwarantujące własności; a więc tak co do gatunku swego, jako też i co do ilości powinien być ściśle zastosowany do warunków, do jakich beton z niego jest przeznaczony. Uogólniając jego stanowisko, można powiedzieć, że rola jego w betonie jest zupełnie identyczną z rolą piasku w zaprawie, t. j. przedstawia on podstawowy materiał, który należy z sobą spoić, zapelniając puste w nim przestrzenie materiałem wiążącym. Charakter ten określa zarazem metody postępowania w obliczeniu ilości szabru: opierają się one na tych samych zasadach, co i przy przygotowywaniu zapraw.

Szaber w betonie najodpowiedniejszy jest z głazów i wogóle z kamieni naturalnych trwałych i twardych. Mogą być stosowane i inne, lub cegła, lecz obniżają one wytrzymałość betonu, unikać zaś zawsze

należy kamieni porowatych, bo przedstawiają obawę ze względu na nasiąkanie wodą i oddziaływanie mrozu.

Szaber, użyty do jednego i tego samego betonu, zasadzać się powinien na jednym gatunku kamienia o jednakowej wytrzymałości, porowatości i możliwie jednolitych własnościach wewnętrznych; prócz tego powinien być należycie czysty, bez domieszek gliny, ziemi i części gnijących. Pościć zewnętrzną szabru, z tych samych względów, które usprawiedliwiały ostrość piasku w zaprawie, powinna być możliwie nieprawydlowa; okrąglaki do betonu nie nadają się wcale i najdrobniejsze nawet powinny być przetłuczone. Co zaś do wielkości oddzielnych kamyczków, zależy ona od przeznaczenia i grubości warstw, z jakich beton ma być złożony; najpraktyczniejszą jednak okazuje się rozmaitość, zawdzięczając której ilość wolnych w nim przestrzeni może być zmniejszoną. Praktyka wykazuje, że najodpowiedniejszym jest szaber wymiarami od wielkości pięści do wielkości orzecha.

Ponieważ rozbijanie szabru na kamyczki rozmaitej wielkości przedstawia niedogodności, pewną część pustych w nim przestrzeni wypełnia się żwirem, co bez uszczerbku dla betonu prowadzi do oszczędności zaprawy wiążącej. O ile więc żwir jest pod ręką i jeśli jest gatunku czystego i trwałego — należy go wprowadzić do betonu, w takiej jednak tylko ilości, jaką jest w stanie wchłonąć szaber, bez rozpychania swych kamyczków.

(c. d. n.).

Zestawienie ilościowe mieszkań wolnych w czasie 1—20 kwietnia r. 1912 i 1913.

M I E S Z K A N I E	ROK 1912.		ROK 1913.	
	Ilość	C e n a	Ilość	C e n a
kawalerskie od gospodarza	90	12 — 25	27	12 — 25
1 pokój z kuchnią	123	18 — 28	82	17 — 28
1 pokój w nim kuchnia	21	9 — 18	13	10 — 17
2 pokoje z kuchnią	392	27 — 42	354	28 — 42
3 pokoje z kuchnią	417	480 — 750	415	500 — 800
4 pokoje z kuchnią	419	650 — 1050	402	650 — 1100
5 pokoi z kuchnią	442	800 — 1350	425	900 — 1500
6 pokoi z kuchnią	237	1000 — 1600	228	1000 — 2000
7 pokoi z kuchnią	119	1350 — 2000	103	1400 — 2400
8 pokoi z kuchnią	37	1800 — 2800	34	1800 — 3300
9—30 pokoi na mieszkania, biura etc.	55		52	

Prawa zwyczajowe w handlu drzewem zagranicznym.

Hamburska Izba Handlowa podaje do wiadomości ustalone przez Związek firm prowadzących handel drzewem zagranicznym i fornirami prawa, obowiązujące dostawców i odbiorców.

Prawa te streszczają się w następujących punktach:

§ 1. W handlu drzewem zagranicznym, oraz wybredniejszymi gatunkami drzew krajowych, jak również wszelkiego rodzaju fornirami, obowiązują w stosunkach dostawców z odbiorcami następujące przepisy:

§ 2. Wszelka sprzedaż rozumie się loco skład. Nawet przy dostawie z opłaconym transportem, odbiorca opłaca fracht i potrąca sumę z faktury. Przy transportach wodnych dostawca nie zobowiązuje się do terminu dostawy.

§ 3. Jeżeli nie umówiono innych warunków płatności, to faktury są płatne albo gotówką po otrzymaniu towaru z potrąceniem 20% skonta, lub akceptem trzymiesięcznym.

§ 4. Przy umowach na ładunki wagonowe, wagon rozumie się 10,000 kg.—i wtedy może być dostarczone 10% mniej lub więcej.

§ 5. Jeśli kupna dokonano na podstawie poprzednich oględzin przez kupującego lub osobę upoważnioną, to rozeznana jakość towaru obowiązuje dostawcę, który nie odpowiada za braki.

§ 6. Dostawca nie odpowiada za wady, które się okazały przy lub po obróbce.

§ 7. Długości drzew i fornirów mierzą się w granicach od 5 do 5 c/m, szerokości—od 1 do 1 c/m. Grubość bali mierzy się w milimetrach.

§ 8. Długość kłoców mierzy się podług § 7. Inne wymiary biorą się jak następuje: a) czworokątne kłocce mierzy się pełno, t. j. od kantu do kantu, b) u okrągłych i ośmiokątnych mierzy się taśmą obwód i oznacza się miąższość podług tablic Kohlmana. Tyczy się to szczególnie amerykańskiej topoli, c) amerykański orzech mierzy się z potrąceniem 2 do 5 c/m, stosownie do widocznego kantu drzewa, i miąższość oznacza się kubicznie.

§ 9. Deski nie obrzynane, do grubości 39 m/m, mierzy się na wąskiej stronie z oflisem. Bale 40 m/m grube mierzy się do połowy kantu. Za znaczne braki, jak zgniłe sęki, dziury po robakach, potrąca się z długości i szerokości odpowiednio do rozmiarów

tych miejsc wadliwych. Za zdrowy rdzeń lub proste rysy nic się nie potrąca.

§ 10. Obrzynane deski i bale mierzy się pełno, bez żadnego potrącenia.

§ 11. Drzewo rzniete, wyrobione na miarę angielską, sprzedaje się na objętość licząc 1"=25,4 m/m i 423 stopy kwadratowe, grubości 1" za 1 metr sześć.

§ 12. Przy fornirach 5% zaciętych płyt nie podlega reklamacji.

§ 13. Szerokość fornirów sprzedawanych na miarę mierzy się z oflisem. Dla pakietów z kantem drzewnym miarodajną jest szerokość środkowej płyty. Małe ślady robaków nie odliczają się przy fornirach Whitewood, jasnych mahoniowych etc.

§ 14. Próby żądane przez zamawiającego posyłają się franco i muszą być zwrócone franco. Próby fornirów nie sprzedanych pozostają własnością sprzedającego i powinny być zwrócone w ciągu 8 dni po otrzymaniu. Sprzedawca ma prawo żądać zapłaty za niezwrócone lub uszkodzone próby.

§ 15. Dla drzew o średniej wadze 200 kg. i więcej, sprzedawanych na wagę, przyjmuje się wagę wybitą na nich przy wyładowaniu.

J. M.

Ornamentacje kamienia zapomocą wytrawiania.

W technice litograficznej wytrawia się kamień w tym celu, aby pogłębić miejsca, nie pokryte tuszem lub farbą litograficzną, i użyć kamień jako płytę drukarską. Na tej samej zasadzie polega wytwarzanie ornamentów na kamieniu w sztuce stosowanej. Rozumie się, że można wytwarzać ornamenty wklęsłe lub wypukłe. Wytrawiony kamień, będący dla litografji narzędziem, w sztuce stosowanej jest samym wyrobem.

Wygląd rysunku polega na kontraście wytrawionej i nie wytrawionej części powierzchni kamienia, szczególnie szlifowanego, wytrawione bowiem miejsca są matowe, niewytrawione zaś zachowują wygląd kamienia szlifowanego. Rysunek przeto wklęsły jest matowy na tle polerowanym, wypukły zaś polerowany na tle matowym.

Najlepiej nadają się do wytrawiania: kamień wapienny z Solnhofen, marmur, alabaster i serpentyn.

Wyroby z nich daje sztuka stosowana w formie wazonów, urn, talerzy, przyrządów do pisania, konsoli, sztyldów, płyt do mebli, stołów i umywalni, pomników, mauzoleów etc. Bogaciej wyglądają takie rysunki powleczone farbą lub pożłoczone.

Przed wytrawieniem kamień należy starannie zmyć wodą z mydłem, dobrze wytrzeć i wysuszyć. Odbijanie rysunku na kamień odbywa się zapomocą niebieskiego papieru. Jeżeli kolor kamienia jest taki, że niebieskie linje są na nim nie dość widoczne, to należy dać jakąś powłokę, na której linje wystąpiłyby wyraźniej. W tym celu używa się mieszaniny białka z bielą cynkową, którą pokrywa się kamień bardzo cienko, rozprawiając szmatką płócienną. Jeśli rysunek ma być wypukły, to rysunek pociąga się lakierem ochronnym tak, że płyn wytrawiający działa na tło.

Przeciwnie, jeśli rysunek ma być wklęsły, zostawia się go odkrytym, pociągając lakierem ochronnym tło. Podobnie jak dla metali, jako lakier ochronny służy rzadki roztwór asfaltu, który się rozprawdza małym pędzelkiem. Kontury należy obwodzić bardzo starannie i dawać jednostajnie grubą warstwę lakieru, inaczej bowiem wychodzą nie czyste i zamazane. Warstwa ochronna musi szczelnie przylegać do kamienia, dlatego właśnie należy używać rzadkiego roztworu, inaczej bowiem płyn wytrawiający, dostając się pod warstwę izolacyjną, matowałby kamień w miejscach, gdzie tego nie potrzeba. Po wyschnięciu warstwy izolacyjnej, należy miejsca, które mają być wytrawione, starannie wytrzeć wilgotnym gałgankiem i usunąć ślady ołówka, wystawiając na działanie cieczy trawiącej powierzchnię zupełnie czystą.

Płytę należy ustawić poziomo, i aby płyn nie spływał z niej, otoczyć ją ramką z wosku, stopionego z terpentyną. Błędem jest wystawiać na długo kamień na działanie kwasu. Ponieważ kwas działa szybciej na kamień, niż na metale, trzymanie więc zbyt długie powoduje, że kwas wżera się nie tylko wgłąb, lecz i na boki, psując ostrość konturów rysunku. Dla efektu dekoracyjnego nie potrzebne jest zresztą zbyt głębokie wytrawianie, gdyż rysunek robi efekt już samym kontrastem koloru wytrawionej i nie wytrawionej powierzchni kamienia.

Jako środek do wytrawiania kamienia litograficznego i marmuru używa się kwas azotny, dla kamieni zawierających krzemionkę—kwas fluorowodorowy, podczas gdy dla alabastru wystarczającą jest woda destylowana.

Często wytrawia się również i bursztyn zapomocą kwasu fluorowodorowego. Dla przyspieszenia działania należy płyn poruszać, aby działał równomiernie na wszystkie części kamienia. Kadzie, używane do tej kąpeli, mają urządzenie, pozwalające na nadawanie im ruchu kołyszącego, wskutek cze-

go płyn ciągle zmywa kamień. Przy ręcznej robocie porusza się płyn zapomocą pła.

Po ukończeniu wytrawienia, płyn się odlewa i kamień spłukuje się silnie, a nawet dla usunięcia resztek kwasu zmywa się amoniakiem, zmywając znów ostatecznie wodą.

Warstwę asfaltu usuwa się po ukończeniu poprzednich rękoczynach przez zmycie terpentyną.

Dobrze jest ogrzać przedtem nieco kamień, bo wtedy robota się przyspiesza, co jest koniecznem, inaczej bowiem roztwór asfaltu może się dostać w pory wytrawionej powierzchni i spowodować powstanie plam.

Jak już wspomniano, efekt rysunku można podnieść zapomocą farby. Nie należy jednak nadużywać zbyt jaskrawych farb. Farba ma służyć do uwydatnienia wytrawionej części lub konturów. Zwykle używa się tylko jednego koloru i maluje tak cienko, aby nie zakrywać struktury kamienia. Ze szczególnem upodobaniem jest w użyciu pozłacanie rysunków. Pozłacanie jednak musi być tylko prawdziwe, wykonane zapomocą złota malarskiego, a nie zapomocą bronzowania, które czernieje i dostaje plam. Złoto malarskie nakłada się pędzlem na podkład z oleju, przyciskając je silnie i usuwając po wyschnięciu luźne cząstki

J. M.

Farby olejne a farby sylikatowe w zastosowaniu przy budownictwie.

Farby olejne, choćby w najlepszym gatunku, nie są odpowiednie do wszystkich celów, np. nie mogą być użyte z dobrym wynikiem do malowania nowych tynków, w których znajduje się jeszcze wilgoć. Farba olejna zamyka pory, wilgoć szuka drogi ujścia, tworzy pęcherze, które następnie pękają i warstwa farby wskutek tego łuszczy się. Wyprawy cementowej też nie można malować w pierwszym roku farbą olejną, ponieważ cement w tym okresie czasu wydziela sole, które się łączą z farbą i przez to wytwarza się zmydlenie, deszcz wtedy zmywa farbę olejną, jakby to była farba klejowa.

O ile budynek drewniany wymaga pomalowania nazewnątrz farbą olejną, która zamyka pory, o tyle otynkowanie nowego domu wymaga porowatości, aby woda, którą murarz do swej zaprawy dolewa, mogła się ulotnić.

Starano się zatem wynaleźć taką farbę, któraby nie zamykała porów, a jednocześnie

była o wiele trwalszą od farby wapiennej, przynajmniej tak samo trwała, jak olejna przy racjonalnem zastosowaniu. Farba wapienna, jak wiadomo, zmienia swój wygląd już po krótkim czasie, dostaje plam i t. p., przy odnawianiu zaś wymaga skrobienia i zacierania, co powoduje wiele kosztów.

Od czasu, kiedy sławny chemik Dr. Fuchs wynalazł szkło wodne, szukano różnych sposobów, by zapomocą tego produktu stworzyć trwałą farbę, dającą warstwę porowatą. Było to zadanie nie łatwe do rozwiązania. Dziesiątki lat pracy były potrzebne na to, aby otrzymać rezultat naprawdę dobry. Prócz wielu chemików, robili różne doświadczenia i malarze artyści, którzy stosowali szkło wodne do malowideł monumentalnych w rodzaju à la fresco. W Warszawie poświęcił tym badaniom kilkanaście lat pracy artysta malarz W. Beckman i otrzymał w tym kierunku poważne rezultaty, do jakich inne kraje jeszcze nie doszły. O rezultatach tych można się przekonać na robotach, wykonanych w roku zeszłym w Warszawie: w pałacyku mecenasa Dziewulskiego — Aleje Ujazdowskie № 25, w gmachu Filharmonji, w domu handlowym „Michał Róg” Leszno 13/15, w kościele Wilanowskim (wewnątrz) i w. in.

Wyrób p. Beckmana, nazwany farbą „Sylikat Beckmana”, cieszy się coraz większym zastosowaniem. Farby te, o ile nam wiadomo, dają wygląd kamienia (matowy) i podobno kalkulują się taniej od olejnych. Dom, pomalowany nazewnątrz taką farbą, ma daleko estetyczniejszy wygląd, niż pomalowany połyskującą się farbą olejną.

LITERATURA.

Kultura mieszkań. Chrzanowski Zenon. 24×15½ str. 28. Warszawa, 1911. 25 kop.

Wykłady statyki budowli w lwowskiej szkole politechnicznej. 9 tabl. i 410 rys. w tekście Lwów, 1911, 4, cz. I str. VIII+424, cz. II str. 114+2 nlb., cz. III str. 126+2 nlb. cz. IV str. 192+VIII, 12 rb. 50 kop. (Hektograf).

Badania nad grzybem domowym.

(Dokończenie).

Obie pierwsze botaniczno-naukowe części dzieła tworzą podstawę do trzeciej części „o zwalczaniu grzyba”, mającej największe znaczenie w praktyce. Oprócz niszczenia grzyba zapomocą wysokiej temperatury lub kwasu węglowego i dezynfekcji parami formaliny, szczególną uwagę poświęca Falek chemicznej dezyn-

fekcji. Do tego ostatniego celu używał różnych środków, jak połączenie fenolu, benzolu i fluoru. Jednym z lepszych środków okazał się fluorek magnezji. Odpowiadającym zaś wszystkim warunkom dobrego środka dezynfekcyjnego a przytem tanim środkiem jest dinitrofenol natrium. Będą go wyrabiały fabryki farb w Höchst nad Menem pod nazwą „Mycantin”

Wybierając pomiędzy zupełnem nasyceniem drzewa a smarowaniem powierzchni, oddaje Falek pierwszeństwo smarowaniu. Jest do życzenia, aby drzewo zabezpieczać w ten sposób zaraz po ścięciu, smarując miejsca odsłonięte na placu drzewnym, gdzie niebezpieczeństwo zarażenia jest najprawdopodobniejsze. Namiejscu budowy należy powtórnie smarować miejsca odsłonięte przez obróbkę. Falek jest zdania, że należy się starać, aby zabezpieczenie drzewa wprowadzone zostało obowiązkowo.

W dyskusji zwrócono uwagę na pewne trudności wprowadzania metody Faleka w praktyce z powodu tego, że blisko 2/5 drzewa wprowadza się z zagranicy.

Parokrotne smarowanie może wypaść tak drogo, że tym samym kosztem możnaby drzewo nasycić zupełnie. Falek jednak twierdzi, że nasycenie zupełne drzewa jest prawie niemożliwe.

W zeszycie 5-tym czasopisma „Der Decorationsmaler” z lutego r. b. podane jest, jakoby Falek zrobił doświadczenie, że dla zniszczenia grzyba domowego dostateczne jest utrzymywanie w pomieszczeniach, dotkniętych grzybem, w ciągu niezbyt długiego czasu temperatury ponad +40°C lub wymrażanie ich przy temperaturze poniżej —5°C. Musi tu zachodzić jakieś nieporozumienie, gdyż o czemś podobnem nie mówi sprawozdanie powyżej przytoczone, a z własnej praktyki mogą stanowczo twierdzić, że nawet dużo wyższa temperatura niż 40°C grzyba nie usuwa. Miałem sposobność zajmować mieszkanie, w którym jeśli nie co rok, to co dwa lata trzeba było zmieniać podłogi, zjadane przez grzyb. Po wyrzuceniu podłogi i całej podsypki z pod niej, suszono podkład i obnażone fundamenty koszami z koksem. Temperatura więc dochodziła wyżej dużo niż do 40°C, a jednak to nie pomagało. Próbowałem różnych środków do smarowania desek z pod spodu. Okazało się przytem, że kiedy podczas powodzi woda dostała się do mieszkania i potem wyrzucano podłogi, to podłoga wymieniana dwa lata przedtem, a posmarowana z pod spodu nasyonem roztworem koperwasu miedzianego, utrzymała się w całości pomimo powodzi. Przyznać jednak należy z drugiej strony, że obecność soli miedzianej w mieszkaniu, choćby pod podłogą, musi budzić pewne obawy ze względów higieny.

J. M.

RÓŻNE.

Warszawa.

Ruch budowlany. Przed kilku tygodniami jeszcze panował zastój w ruchu budowlanym w Warszawie z powodu trudności kredytowych. Obecnie zaś nastąpiło częściowe ożywienie z powodu polepszenia się ogólnego stanu politycznego, wskutek czego łatwiej także o kredyt na budowę. Osoby blisko stojące ruchu budowlanego twierdzą, że od 8 lipca, po wyprowadzeniu się lokatorów ze starych domów, nastąpią liczne przebudowy, nadbudowy pięt i t. d.

— Urządzenie hal centralnych we wnętrzu wjaduktu w dolnej części alei Jerozolimskiej już się w tych dniach zaczyna. W tym celu od lewego przyczółka mostowego, gdzie ukończono konstrukcje żelazne dla górnego pokładu przejazdowego, stawiany jest parkan, który zamknie dostęp do wnętrza wjaduktu.

W chwili obecnej czynione są próby z osłanianiem pomniejszych otworów ponad arkadowych przy pomocy płyt gipsowych, co uczyniono pod jednym z prześel za Solcem.

Dostęp dla publiczności z górnej części miasta do owych hal centralnych prowadzić będzie przez klatkę schodową w ścianie oporowej, po stronie Nowego Świata, gdzie jednocześnie działać będzie i winda.

Dojazd zaś do hal, oprócz z obu stron Powiśla, będzie od strony Pragi po ślimaku, od nowego Świata zaś przez drogę boczną przy posesji p. Petscha, na rogu ulicy Smolnej i alei Jerozolimskiej.

— W ostatnich czasach malarze pokojowi narzekają na brak roboty, spowodowany podobno głównie tem, że obecnie w malowaniu pokojów powrócono do systemu t. zw. prymitywnego.

Przez te unikanie ozdób na ścianach i sufitach roboty trwają krótko, a wynikiem tego jest wzrastanie liczby malarzy pokojowych bez pracy.

— Według wykazów urzędowych, Warszawa pod względem dochodu z podatku od nieruchomości w r. 1912 zajmuje po Petersburgu i Moskwie trzecie miejsce, dając skarbowi 3,893,000 rubli. dochodu, Łódź zaś—1,279,090 rubl.

Dokonana lustracja ujawnia niezwykle zwiększenie się dochodowości domów z powodu podwyższenia cen komornego. Z tego powodu liczba mieszkań, z których jest pobierany podatek mieszkaniowy, znacznie wzrosła. Dochodowość domów w Warszawie w porównaniu z lustracją podrzednią powiększyła się o 39·5%, w Łodzi o 78·6%.

Wogóle w r. 1912 skarb uzyskał dochodu z nieruchomości w Królestwie Polskiem 7,200,000 rubl., nie licząc podatku mieszkaniowego.

Łódź.

Wkrótce powiększona będzie liczba budowniczych cyrkulowych do sześciu, z pensją 1,000 rb. na rozjazdy roczne.

Ostrowiec.

— Na zebraniu obywaselskiem zapadła uchwała, na mocy której Ostrowiec wraz z przedmieściami ma wkrótce uzyskać oświetlenie elektryczne.

Kijów.

— Roboty przy budowie nowego dworca kolejowego już się rozpoczęły.

Długość tego dworca wyniesie 109 sążni. Będzie to jeden z największych dworców w Europie. Westybul będzie tak wielki (powierzchnia 400 sążni kwadr., a wysokość 8 sążni), że z łatwością mogłoby w nim stanąć dwie 4-piętrowe kamienice. Wielkość poczekalni I i II klasy wyniesie 140 sążni kwadr., bufet przy tej poczekalni—100 sąż. kwadr. Dla pasażerów III i IV klasy będą trzy poczekalnie o powierzchni razem 500 sąż. kwadr. Dla pasażerów kolei Moskiewsko-Kijowsko-Woroneskiej będzie specjalna poczekalnia. Oprócz szeregu tunelów i wind dla pasażerów i przewożenia bagażu, nowością dla publiczności kijowskiej będzie urządzone na peronie i udekorowany zielenią specjalny bufet letni. Wybudowany zostanie również specjalny pawilon letni dla pasażerów, odjeżdżających pociągami spacerowymi. Pawilon ten zaopatrzony będzie w osobne bufety.

Petersburg.

W Towarzystwie architektów architekt Łukomskij wygłosił odczyt o wandalizmie w architekturze. Prelegent oskarżał o wandalizm przedstawicieli władz budowlanych prowincjonalnych oraz inteligencję miejską i wiejską. Największa jednakże wina spada na fanatyków wiary, którzy w kraju Południowo-Zachodnim skazili do niepoznania większość kościołów i zniszczyli mnóstwo wybitnych pamiątek architektonicznych. Referent wywoływał swoje popierał długim wyliczeniem faktów. I tak zniesiony został do podstaw wzniesiony w XVI wieku zamek w Połocku. Burzenie zamku trwało 3 miesiące. Starożytna cerkiew drewniana w Witebsku niedawno została zburzona, a na jej miejsce wzniesiono szablonową cerkiew z cegły. Zburzone zostały historyczne budowle w Ostrogu w gub. wołyńskiej. Zburzone lub przekształcone: twierdza w Kamieńcu Podolskim, zamki w Mirze i Łucku i t. d.

Nowy York.

Przystąpiono do budowy domu na sto pięter. Koszt budowy obliczono na 30 milionów dolarów. Budowa ma trwać przez trzy lata. Cegły ma być zużyte 24 miliony, cementu 135 tys. beczek, stali około 40 tys. ton. Według planu dom ten ma mieć sześć tysięcy okien, 9 tys. drzwi i 90 wind. Na oświetlenie wyjdzie 68 tys. lampek, a długość drutów przewodników elektrycznych wynosić ma do 500 kilometrów. Wysokość domu — 400 metrów.

KOMUNIKACJE.**Wołomin.**

P. Olgerd Koralkiewicz, właściciel majątku Nowa Wieś pod Wołominem, otrzymał w tych dniach koncesję na budowę tramwaju konnego od stacji kolei Petersburskiej Wołomin do majątku Nowa Wieś i sąsiednich wiosek, na przestrzeni 10 wiorst.

Łódź.

Minister komunikacji podczas swego pobytu przyrzekł poprzeć sprawę projektu budowy kolei od Łodzi przez Aleksandrów i Ozorków do Łęczycy, oraz przyspieszyć sprawę oddania miastu w dzierżawę terytorjum, znajdującego się na ulicy Miłsza, potrzebnego miastu do przeprowadzenia linii tramwajowej na dworzec kaliski.

— Wezwany został do Petersburga naczelnik kolei fabr. łódzkiej, inż. Czapski, który razem ze znajdującym się tam dyrektorem Weliszem i prezesem Rady zarządzającej, Ordęgą, powołani zostali przez ministerjum komunikacji w celu oddania im koncesji na budowę kolei z Łodzi do Łęczycy, długości 40 wiorst.

Kurów.

Od dominium Kurów, będącego własnością bar. Biulera, do folwarku Kurów, ma być przeprowadzona prywatna wązkotorowa kolejka konna. Władze wojskowe udzieliły już pozwolenia na przeprowadzenie studiów przedwstępnych.

Petersburg.

Minister komunikacji postanowił przeprowadzić przez Radę ministrów projekt wykupu przez skarb kolei Łódzkiej.

Cesarstwo.

Projekt budowy kolei amurskiej przewidywał otwarcie jej w r. 1916. Obecnie Ministerjum Komunikacji postanowiło otworzyć ruch normalny na niej już w r. 1915.

NOWOŚCI BUDOWLANE.*)

Wilgotne ściany, ich osuszanie i utrzymanie w suchości. Szeroko rozpowszechniony błąd w walce z wilgocią w budynkach polega na tem, że nieraz stosowany bywa we wszelkich wypadkach środek, nadający się tylko dla poszczególnego wypadku. Zdarza się więc naprzykład, że chcąc przeciwdziałać wilgoci w ścianach zapomocą malowania nieprzemakalnymi farbami, traci się tylko daremnie czas i pieniądze, gdyż w ten sposób usuwa się wilgoć czasowo z pomieszczenia, lecz nie ze ściany.

Należy się przeto starać, aby zła nie ukrywać na krótki czas, lecz usuwać je radykalnie, a osiągnąć to można przez rzeczywiste osuszenie ściany działaniem powietrza. Po największej części nie można czekać, aż powietrze samo przez się osuszy mur, lecz należy przynajmniej powierzchnię muru osuszyć jaknajprędzej. Oba te cele osiąga się przez obłożenie ścian patentowanymi płytami Kosmos, na które daje się tynk, osiągając przez to ciągłą cyrkulację powietrza bez sprawiania przeciągu. Dzięki temu, nowe budynki mogą być wcześniej zamieszkane.

Jako nieprzepuszczające wyziewów, używane są płyty Kosmos również do wykładania pułapów stajennych, na których często się składa pasza, ochraniana w tym wypadku od zatęchnięcia i przejęcia wyziewami.

Zaznaczyć również należy, że ściany obłożone płytami Kosmos, będącemi złym przewodnikiem ciepła, przyczyniają się do uczynienia pomieszczeń mniej wrażliwemi na zmiany temperatury. Pomieszczenia takie są wskutek tego w lecie chłodniejsze, a w zimie cieplejsze niż inne. Kanały powietrzne tłumią również dźwięki.

Prawdziwe płyty Kosmos wyrabia od dawnego czasu i wyłącznie firma A. W. Andernach w Benel nad Renem. Z powodu swych zalet, płyty te cieszą się wielką wziętością i uznaniem w sferach budowlanych.

Fabryka wysyła bezpłatnie opis № 283a i wzory.

J. M.

**ROZPORZĄDZENIA
i ZAWIADOMIENIA.****Petersburg.**

Min. skarbu zwróciło uwagę, iż istniejące Tow. kredytowe miejskie nie czynią

*) Za tę rubrykę redakcja nie odpowiada.

zadość potrzebom budowlanym miast, wskutek czego ceny mieszkań w miastach, a zwłaszcza w Królestwie Polskiem, są nadzwyczaj wygórowane. Wobec tego min. poddało rewizji przepisy z r. 1902 o Tow. kredytowych miejskich i bankach ziemskich, a to w celu ułatwienia kredytu hipoteczno-budowlanego w miastach na budowę nowych domów. Wynikiem rewizji było opracowanie nowego projektu. Projekt ten wkrótce ma być złożony instytucjom prawodawczym.

KONKURSY.

Wilno.

Oddział Tow. Pomolog., zwyczajem lat ubiegłych, ogłasza konkurs upiększeń: a) balkonów i okien, b) ogródków i podwórz, c) parkanów, murów i budynków.

NOWE FIRMY LUB ZMIANY W ISTNIEJĄCYCH.

Warszawa.

Otwarcie sklepu Towarzystwa Współdzielczego handlu wyrobami żelaznymi Zjednoczonych Ślusarzy - Chrześcian nastąpi w dniu 7-ym Czerwca r. b. w domu parafjalnym Wszystkich Świętych, Plac Grzybowski № 3/5. Sklep zaopatrzony w okucia: budowlane, stolarskie, brzozy, narzędzia, śruby, nity i t. p.

Sosnowiec.

W Sosnowcu została zawiązana spółka w celu prowadzenia przedsiębiorstwa budowlanego pod firmą: „F. Siłuszek i S. Krynicki“.

WYSTAWY I ZJAZDY.

Gandawa.

Inżynierowie belgijscy zajęli się zorganizowaniem kongresu, mającego odbyć się w lipcu r. b. Na program tego kongresu składa się wiele kwestji interesujących, a między innymi: obowiązki i prawa inżynierów-doradców, zorganizowanie Związku międzynarodowego, sposoby rozpowszechniania idei konsultacji, normy honorarjów, wzajemne stosunki pomiędzy stowarzyszeniami, przepisy przeprowadzania ekspertyz i kwestja ekspertyz wystawowych.

Członkowie kongresu dzielą się na: honorowych (opłacających 100 fr.), rzeczywistych (opłacających 10 fr.) i popierających (opłacających 5 fr.)

Członkowie honorowi i rzeczywisci mają prawo udziału w posiedzeniach kongresu, członkowie popierający zaś otrzymują tylko sprawozdania.

Członkami rzeczywistymi albo honorowymi mogą być całe stowarzyszenia w osobie delegata lub też poszczególni inżynierowie-konsultanci.

Adres skarbnika kongresu: M. Ch. de Herbais de Thun. 18, rue Marie-Therese. Bruxelles.

POŻARY.

Dla orientacji interesowanych, dokąd winni zwrócić uwagę dla otrzymania zamówień budowlanych.

Warszawa.

W Mokotowie w więzieniu — fabryka papieru.

— W Powoninie. Dom mieszkalny i kilka zabudowań gospodarskich.

— We wsi Żurawka, w gminie Brudno. 23 zabudowania gospodarskie.

— Wieś Długa Szlachecka w g. Okuniew. 43 domy i zabudowania gospodarcze.

Radom.

Długojów. 6 budynków.

Mława.

Prawie cała kościelna wieś Grudusk, na szosie mławsko-przasnyskiej.

Niemokszty, pow. rosiński.

Budynki gospodarskie w maj, Pojezierach.

Dawid-Gródek, pow. mozyrski.

W miejscowości Habiszcze. Taktak połączony z fabryką bednarską, należący do księcia Stanisława Radziwiłła.

Tyrksze, pow. szawelski.

Budynki gospodarskie plebanjalne.

Kostroma.

We wsi Siemionowskoje Łopatnoje w pow. kieszemskim, 103 domy, urząd gminny, oddział pocztowo-telegraficzny, składy ziemskie rolniczo-gospodarskie, 27 przedsiębiorstw handlowych i skład drużyny ochotniczej z inwentarzem.

Wieś Kołganowo w pow. Kieszemski n. Prawie cała wieś.

LICYTACJE NA DOSTAWY i BUDOWY.

Warszawa. Okręg Komunikacji o godz. 12 w poł. d. 13 czerwca na:

1) naprawę 9 mostów na Kowieńskiej szosie od sumy rb. 5335.

2) naprawę mostu 323-a na szosie Kowieńskiej od sumy rb. 1365.

— Okręg Komunikacji o godz. 12 w poł. d. 17 czerwca na budowę budynków gospodarskich przy koszarach w Łomżyńskimuczastku od sumy rb. 3090.

— Okręg Komunikacji o godz. 12 w poł. d. 18 czerwca na:

1) naprawę koszar przy szosie Bzin-Zawichost w Radomskimuczastku od sumy rb. 2075.

2) na przebudowę koszar przy szosie Kowieńskiej w Radomskimuczastku od sumy rb. 13260.

Zgierz. Magistrat o godz. 11 rano d. 17 czerwca na roboty brukarskie od sumy rb. 6413 kop. 72.

Nowogrodzki. Zarząd Budowniczego twierdzy o godz. 1 pp. d. 7 czerwca na

urządzenie chłodni typu cywilnego od sumy rb. 145.000.

Sosnowiec. Magistrat o godz. 12 w poł. d. 12 czerwca na urządzenie i eksploatację targowiska i ulepszenie rzeźni miejskiej.

Mława. Magistrat o godz. 12 w poł. d. 17 czerwca na naprawę jatek miejskich od sumy rb. 1207 kop. 76.

Płock. Magistrat o godz. 12 w poł. d. 24 czerwca na roboty brukarskie od sumy rb. 5751 kop. 98.

Góra Kalwarja. Urząd gminny o godz. 12 w poł. d. 17 czerwca na budowę murywanej rzeźni od sumy rb. 6.000.

POZWOLENIA NA PARKANY.

Podania wniesione w ciągu ostatniego tygodnia do magistratu warszawskiego o pozwolenie na zajęcie gruntu miejskiego pod budowę parkanów.

Marszałkowska 1389 (83). Przedsiębiorstwo Karol Dejnert.

Tamka 2865 (21). Sypniewski.

N.-Wolska 5387. St. Puk.

Stalowa 1477. Czesław Szczekowski.

PP. Architekci, Biura i Przemysłowcy Budowlani

proszeni są o **nadsyłanie** do redakcji **zdjęć fotograficznych** projektowanych lub wykonanych robót, ulepszeń i nowości, dla bezpłatnego pomieszczenia tychże w Wiadomościach Budowlanych.

Pożądane jest dołączenie opisu zdjęć, podanie wykonawców, rozmiaru i kosztu budowli, użytych materiałów i t. p.—wogóle ciekawszych szczegółów. Ujęcia notatek w opis literacki podejmuje się redakcja bezinteresownie.

WYKAZ BUDOWLI*)

projektowanych oraz zatwierdzonych od 22/V do 5/VI.

NB! Przedruk wzbroniony.

Warszawa. Burakowska 21D (9). Lebensold. 1-piętrowa murowana boczna oficyna. Senatorska 467C (26). Laskowski. Nadbudowa 4-go piętra na 3-piętr. oficynie. Furmańska 2694 (7). Porylsztok. 4 piętrowa oficyna. Muranowska 2197U. Turek. Winda elektryczna. Pańska 1176A (103). Gawalkiewicz. 4-piętrowy dom i oficyna. Żelazna droga 6035. Cederbaum. Parterowy budynek z wagami na skład węgla.

*) W rubryce tej podajemy budowle nie tylko zatwierdzone, lecz i projektowane, których budowa ma się rozpocząć niebawem lub w przyszłości.

- Warszawa.** Chmielna 122. Babiński. 4-piętrowy dom. (plan zam.).
 Nowolipie 2451 (65). H. Mak. 4-piętrowy dom i oficyny.
 Polna 5097/5098 (20). G. Lardelli. Parterowa szopa.
 Mazowiecka 1258. Grosman. Nadbudowa 4-go i 5-go piętra na 3 piętr. domu.
 Chmielna. W. Orłowski. 1-piętrowy dom (plan. zam.).
 Hoża. Rosakow. Sklepy.
 Pańska 1239 (102). Wielogórcy. Nadbud. 3-go i 4-go piętra na 2-piętr. domu.
 Stawki 5829 (10). Herszfinkel. Ślusarnia.
 Młynarska 3106AA/279E. K. Daab. 3-piętr. dom 1-piętr. oficyny.
 Złota 1510 (45). M. Szwarcmacher. 6-piętrowy dom.
 Ogrodowa 870/871 (27). S. Włodawski. Nadbudowa 2-piętra na 1-piętr. ofic.
 Grzybowska 1039 (71). Właśc. F. Opic. Gawłowicz. Pracownia wyrob. blasz.
 " " " W. Sawicki. Odlewnia.
 " " " 1713E. " St. Koźmiński. Budka dla reklam.
 Leszno i Karolkowa 6309. R. Węgrowska. 4-piętr. dom i oficyny.
 Królewska 1062 (49). A. Lurie i C-o. Winda elektryczna.
 Dzika 2320. Rutsztejn. 5-piętrowy dom.
- P r a g a.** Szwedzka 12A. Fridman. 3-piętrowy dom.
 Moskiewska 286 (17). A. Kleiman. Fabr. wyr. dezynfekcyjnych.
 Petersburska. Gmina Żydów. Bóżnica.
- Mokotów.** J. Orlik. Part. mur. ofic. i 2 ofic. p. 1-piętr.
- O c h o t a.** J. Kordalski. Parterowa murowana oficyna.
- Z a b k i.** Warszawa Mazowiecka 7. Budowa 1 domu 8-pokojowego, 5-ciu 4-pokojowych i 1-go 3-pokojowego.
- Nowy Dwór.** pow. warsz. A. Lewe. 1-piętrowy dom i 2 budki dla stróżów, ustępy.
- Nasielsk.** B. Zbikowski. Parterowy dom.
- Grójec.** L. Radecki. Parterowy dom i mydlarnia.
 Osada Goszczyn. B. Kalinowski. Parterowy dom.
- Wyszków.** pow. Pułtusi. J. Cudny. Parterowy dom.
 W. Swiderek. 1-piętrowy murowany dom.
- Tarczyn.** S. Kramorski. Parterowa oficyna.
- Włocławek.** Magistrat. E. Białobłocka. Podłużenie 1-piętrowej oficyny.
 " L. Maron. 1-piętrowa oficyna i parterowy budynek dla służby.
 " E. Bauer. Parterowa przybudówka i part. budynek dla służby.
 " A. Sledziński. Parterowa mur. przybudówka.
 " K. Berkowicz. Przeróbka magazynu.
 " Z. Nejman. Przeróbka magazynu.
- B ł o n i e.** J. Miksiński. Murowany parterowy dom.
- Grodzisk.** pow. Błoński. D. Gutgold. 2-piętrowy dom i parterowy dla służby.
- Mszczonów.** " " A. Michalski. 1-piętrowy dom.
- Młociny.** pow. warsz. wieś Łomianki. M. D. Rechman. Piekarnia.
- Piotrków.** Aleksandrowska. K. Kowalewski. Przebudowa hotelu Krakowskiego i nadbudowa 2-go piętra.
 Petersburska. H. Renkel. Murowana parterowa oficyna i skład.
- Ł ó d ź.** Nowo-Zarzevska 76. R. Miller. Murow. 3-piętr. ofic. i 1-piętr. budynek gospod.
 Ogrodowa 54. J. Neuman. Murowana 1-piętr. oficyna i nadbud. 1-go piętra.
 Północna 10. H. Orfinger. Murowana 1-piętrowa oficyna.
 Łąkowa 13/813. Bracia Nestler. Murowany parterowy dom.
 Mikołajewska róg Pustej 11. D-r. Krusche i Goldblum. Mur. part. budynek.
 Krucza 19. A. Tokarski. Murowany 3-piętrowy dom.
 Zachodnia róg Zawadzkiej. H. Horslig. Murow. 3-piętr. dom i nadbud 2-go piętra.
 Średnia 6. Sz. i L. Weintraub. Murowany 3-piętrowy dom i 2 oficyny.
 Wierzbowa 7. M. Zysman. Murow. 3-piętr. dom i oficyna, tkalnia i kotłownia.
- Dąbrowa Górnicza.** Huta Bankowa. Kilka domów i ambulatorjum.
- Lublin.** Fabryka maszyn rolniczych W. Moritza. Budynek dla warsztatów mechanicz.
- Kijów.** Rada szpitala Aleksandrowskiego. Dwa nowe pawilony kosztem rb. 931,530.
- O ł y k a.** Ziemstwo. Szpital na 300 chorych kosztem rb. 600,000.
- Wilno.** Nowy teatr podług projektu i pod kierunkiem architekta Cz. Przybylskiego.
- Mińsk Mazowiecki.** Rada powiatowa Dobroczynności. Rozszerzenie przytułku dla starców.
- Marjanówka.** pow. Wasilkowski, gub. Kijowska. Budowa kaplicy.

- Częstochowa.** Przedm. Zawodzie. I. Brzęczek. Murowany parterowy dom.
A. Wychowaniec. Murowany parterowy dom.
Panny Marji 41. A. Janowski. Murowana 1-piętrowa oficyna.
Nowa 32. J. Adamus. Murowana 1-piętrowa oficyna i nadbudowa 1-go piętra.
- Sosnowiec.** Będzińska 15. L. Witorski. Przeróbka 3-ch okien na wystawowe.
Orla. W. Jeżewski. Murowany 2 piętrowy dom i parterowa oficyna.
Pańska 20. H. Mendelsohn. Przebudowa 1-piętr. oficyny na łaźnię.
Policyjna róg Polnej 11. Pierwsza Sosnowiecka fabryka pończoch. A. Marmela.
Murowana 1-piętrowa oficyna.
- Chojny** pow. Łódzki. Warszawska 5. Buchner. Murowany 2-piętrowy dom.
- Zgierz.** Długa 28. Z. i W. Ludoborscy. Murowany parterowy dom i także oficyna.
Średnia i Wesoła 662. B. Ernst. Murowany parterowy budynek.
- Radogoszcz** pow. Łódzki. Złota. Abel. Murowany 2-piętr. dom.
- Ruszkowa Wola** pow. Rawski. Geltmanowicz. Naprawa młyna.
- Lasów** pow. Rawski. M. i F. Wysoczyński. Młyn.

Ceny materiałów budowlanych.

Narazie bez zmiany.

C e m e n t.

Organizuje się Tow. akc. „Wiek”, w celu budowy i eksploatacji w gminie Ogródzieniec, fabryki cementu. Za-

łożycielami T-wa są pp. I. i P. Hertzowie i M. Poznański. Kapitał T-wa wynosi rb. 1,500,000.

— Tow. akc. fabryki portland cementu „Wysoka” zamierza powiększyć kapitał zakładowy z 1 do 2 mil. rb. przez emisję 3,200 akcji po rb. 250.

Spis stowarzyszeń i instytucji mających styczność z budownictwem.

Patrz Nr. 20-ty r. b.

Koło Architektów, Włodzimierska 5. W Nr 20 naszego pisma podaliśmy przez pomyłkę, że prezesem Koła

Architektów jest p. Kazimierz Loewe, zamiast p. Jan Heinrich (Chłodna 39a, tel. 6-38), co niniejszym prostujemy

Drobne ogłoszenia.

Dla poszukujących pracowników lub pracy drobne ogłoszenia bezpłatnie. O ile adres nie jest w ogłoszeniu wskazanym, to prosimy składać oferty piśmienne w redakcji Wiad. Bud. dla wskazanego w ogłoszeniu znaku lub cyfry z powołaniem się na numer ogłoszenia.

Lom agenturowo-komisowy Maurycy Himmel-farb, Warszawa, Dzielna 25, pośredniczy przy dostawie cegły, cementu, oraz wszelkich innych materiałów w zakres budownictwa wchodzących, ze źró-

deł pierwszorzędnym i najtańszym.

Poszukiwani.

Akwizytora-technika ustosunkowanego w branży budowlanej, u właścicieli domów i w biurach budowlanych w Warszawie poszukuje większa firma. Oferty z podaniem dotychczasowej działalności, sub. „Izolacja” przyjmuje Red. Wiad. Bud. 15

Młody architekt lub technik budowlany z praktyką biurową i na budowach poszukiwany. Oferty dla „Dom” w Red. Wiad. Budowl. 19

Kierownik do robot palowych poszukiwany. Oferty sub. P. R. w redakcji. 20

Poszukujący zajęcia.

Technik budowlany obeznany z robotami na budowach, z wieloletnią praktyką biurową, kompetentny w sporządzaniu kosztorysów i rachunków jak również opracowywa plany i szkice i t. p., poszukuje wieczorowego zajęcia w biurze od godz. 6-ej do 10-ej wieczór. Oferty: Technik, F. M., Hoża 22 m. 26. 35

Technik-rysownik budowlany z praktyką murarską, kompetentny w sporządzaniu planów, kosztorysów, rachunków i szacunków ubezpieczeniowych; poszukuje zajęcia. Wiadomość tel. 67-82 u podmajstrzego z budowy. 36

Dozorca budowlany obznajmiony z prowadzeniem robót żel.-betonowych, rysunkami technicznymi, ze sprawdzaniem rachunków murarskich i sporządzaniem kosztorysów, poszukuje posady. Łaskawe oferty sub. M. 25. Polskie Biuro Ogłoszeń Widok 3. 37

Technik budowlany, zarazem podmajstrzy murarski cechu Warszawskiego, posiadający 10-letnią praktykę w poważnej firmie, przyjmie posadę samodzielną, jako prowadzący roboty lub też może brać rachunki i kosztorysy do domu, za procent. Wiadomość telefonicznie 266-88, między godz. 1 — 3. 38

Metody ceramik, obeznany z wyrobem profili, dachówek, dren, z początkiem mechaniki, poszukuje posady. Oferty pod № „39”, w red. „Wiad. Bud.”. 39

Metody technik budowlany z ukończeniem szkoły technicznej i roczną praktyką poszukuje posady w miejscu lub na wyjazd. Oferty pod „A. Z.” do red. „Wiad. Bud.”. 40

Technik — zdolny rysownik, wychowaniec szkoły Wawelberga i Rotwanda, obeznany z robotami budowlanymi — poleca się uwadze pp. inżynierów, architektów, budowniczych jako utalentowanego rysownika. Poszukuje zajęcia wieczorowego w biurze od 7-ej do 11-ej, lub też przyjemie robotę do domu. Łaskawe oferty do red. „Wiad. Bud.”, pod „Potrzebujacemu”. 41

Rutynowany podmajstrzy murarski poszukuje posady w miejscu lub na wy-

jazd. Oferty w red. „Wiad. Bud.”, pod L. K.”. 42

Budowniczy ze Strelitz poszukuje jakiegokolwiek zajęcia na wyjazd. Długoletnia praktyka w Królestwie i Galicji. Oferty pod „Mieczysław” Warszawa, Wilcza 26A m. 9. 43

Ludy człowiek z dwuletnią praktyką poszukuje miejsca dozorca budowlanego. Oferty dla M. P. 69 do Red. Wiad. Bud. 44

Technik budowlany, podmajstrzy murarski z 12 letnią praktyką w kraju i zagranicą i z ukończeniem praktyki cechu warszawskiego poszukuje posady w miejscu lub na wyjazd. Oferty w red. „Wiad. Bud.” sub. „J. K.” 45

Poszukuję posady majstra ceglarskiego, dozorca przy budowie lub czegoś podobnego. Posiadam chlubne świadectwa i rekomendacje. Marszałkowska 20 m. 28. Marcinkowski. 46

Praktykant budowlany z 1½ roczną praktyką z ukończeniem 4 klas szkoły technicznej, poszukuje posady w miejscu lub na wyjazd. Oferty „Praktykant” w Red. Wiad. Bud. 47

Architekt, rutynowany kierownik budowy zna projektowanie, detalowanie, kosztorysowanie, statyczne obliczenia, rachunkowość oraz władza językiem niemieckim, wykształcenie zagraniczne, lat 30-tu, od 2½ lat w Król. Pol. czynny przyjmie od zaraz w Warszawie w solidnej firmie posadę. Pensja 100 rubli mies. Łaskawe oferty pod „Z. B.” do Red. Wiadom. Budowl. 48

Technik i podmajstrzy murarski, przyjemie miejsce prowadzącego budowę w miejscu lub na wyjazd, 6 lat praktyki murarskiej roczna techniczna, skończyłem 4 kl. szkoły realnej i kursy budowlane cechowe. Kawaler, lat 26. Oferty pod

„Solidny” lub ustnie № telefonu 125-38. 49

Polecam się Szanownym P. P. obywatelom w wykonaniu wszelkich robót murarskich po cenach najniższych. Jan Kwiatkowski Miedziana 18. 50

Podmajstrzy murarski z 8-letnią praktyką biurową i na budowie poszukuje posady. Oferty pod „W. M.” w Red. Wiad. Budow. 51

Technik budowlany z gruntowną znajomością żelazo-betonu, jako prowadzący roboty, poszukuje stałej posady. Oferty do Adm. Przeglądu Techn., Warszawa, Włodzimierska 3, sub. „A. B.”. 52

Majster ceglarski obeznany z wszelkimi robotami ceglarskimi, poszukuje posady. Łaskawe listy proszę adresować: Przystynek Włochy, kolei Wiedeńskiej, dla Züchnera. 53

Treść № 22. Ze Stowarzyszeń. Przedsiębiorca jako dostawca. Grzyb drzewny. Zaprawy murarskie. Zestawienie ilościowe wolnych mieszkań. Prawa zwyczajowe w handlu drzewem zagranicznym. Ornamentacja kamienia zapomocą wytrawiania. Farby olejne a farby sylikotowe w zastosowaniu przy budownictwie. Literatura. Różne. Komunikacje. Nowości budowlane. Rozporządzenia i zawiadomienia. Konkursy. Nowe firmy. Wystawy. Pożary. Licytacje. Pozwolenia na parkany. Wykaz budowli. Ceny materiałów budowlanych. Spis stowarzyszeń i instytucji. Drobne ogłoszenia.

OGŁOSZENIE.

Magistrat m. Sosnowca pow. Będzińskiego podaje do ogólnej wiadomości, że w kancelaryi jego w dn. 30 maja (12 czerwca) 1913 r., o godz. 12 w południe, odbędzie się, zapomocą zapieczętowanych ofert, a następnie przetargu ustnego, publiczna licytacja na budowę i eksploatację centralnej rampy świńskiej i udoskonalonej rzeźni w Sosnowcu, na warunkach koncesyjnych.

Budowa i eksploatacja rampy świńskiej stanowi, na zasadzie Najwyżej zatwierdzonego prawa z d. 6 czerwca 1908 r. wyłączne prawo m. Sosnowca. Ogólna ocena budowli pg. kosztorysów technicznych, obliczona jest na 825,248 rb. 37 kop., prócz wartości placu przeznaczanego pod budowę, i ocenionego do sprzedaży około 100,000 rb.

Termin koncesji na oba przedsiębiorstwa, t. j. rampe świńską i rzeźnię określony jest na lat 30. Wszystkie budowle rampy świńskiej i udoskonalonej rzeźni wykonane najściślej według zatwierdzonych projektów i kosztorysów, zarówno kupno placu pod budowę winien wykonać koncesjonariusz na swój rachunek. Licytacja na eksploatację rampy świńskiej rozpocznie się od sumy 20,000 rubli rocznej dzierżawy na korzyść miasta, prócz tego przedmiotem konkurencji będzie wysokość opłaty na rzecz miasta od każdej sztuki świni, dostarczonej na targowisko i za każdą wywiezioną za granicę, na zwyczaj „in plus”.

Licytacja zaś na eksploatację udoskonalonej rzeźni miejskiej oddana będzie tym przedsiębiorcom, którzy zaofiarują na rzecz miasta wyższą opłatę rocznej dzierżawy, z progresownym podziałem na 1-sze, 2-gie i trzecie dziesięciolecie terminu koncesyjnego.

Pragnący przystąpić do licytacji obowiązani są do rozpoczęcia licytacji, t. j. do godz. 12 w poł. przedstawić Magistratowi m. Sosnowca kwit kasy miejskiej w Sosnowcu, że złożyli jako depozyt, w formie zadatku na zakup placu pod rampe świńską i rzeźnię 100,000 rb. na eksploatację rampy świńskiej 40,000 rb. i prócz tego kwit kasy powiatowej będzińskiej na wniesioną czasowo kaucję w wysokości 50,000 rubli na zabezpieczenie dotrzymania umowy eksploatacji udoskonalonej rzeźni, a równocześnie złożyć ofertę w kopercie zapieczętowanej.

Reflektantom, którzy się przy licytacji nie utrzymają, kaucje będą zwrócone. Oferty powinny być opłacone marką stemplową za 75 kop. i napisane wyraźnie, dokładnie, bez poprawek, skrobań i omówień. Oferty nie odpowiadające tym wymaganiom, będą nieważne. Szczegółowe warunki licytacyjne, plany i kosztorysy są do przejrzenia każdodziennie, w godzinach biurowych, prócz świąt i dni galowych w Wydziale Administracyjnym Magistratu miejskiego m. Sosnowca.

Wydawca i kierownik pisma Inż. K. Kułakowski.

Redaktor: Wł. Kocent-Zieliński.

Druk. Art. K. Kopytowski i S-ka, Warszawa, N.-Świat 47. Tel. 35-80 i 235 05.

PIERWSZA W WARSZAWIE FABRYKA

CEGŁY BIAŁEJ

Powszechnie znany

pierwszorzędny materiał budowlany,
zastępujący w zupełności najlepszą cegłę pa-
loną; w miejscach bardzo obciążonych, szcze-
gólnie zalecana.

Ostre kanty. Oszczędność robocizny.
**Piękny wygląd. Oszczędność zapra-
wy. Tynkowanie zbyteczne. Wytrzy-
małość blisko 2 razy większa niż wy-
magana przepisami budowlanymi. ■**

Budowle wzniesione z białej cegły są wyjątkowo
suche, na co posiadamy wiele świadectw.

Pierwszorzędne świadectwa, krajowe i zagraniczne.

Parowa fabryka cegieł sylikatowych
„PŁUDY” w Płudach pod Warszawą.

Wylączna sprzedaż:

F. HECHST

Skład przy st. Most. Tel. 291-99.

ALEKSANDER WALLMANN

JEROZOLIMSKA 70. ☐☐ TELEFON № 4-37.

Na składzie posadzka terra-
kotowa zagraniczna, klinkier
bramowy, okładka ścienna
— f. Ernst Teichert. —

BIURO

Architektoniczno - Budowlane

Rogóyski, B^{cia} Horn, Rupiewicz

WARSZAWA,

MAZOWIECKA № 7. TELEFON № 13-82.

Wielki Złoty Medal
w WARSZAWIE
1902 r.

Medal Srebrny
w Jekaterynosławiu
1910 r.

Dyplom uznania
na wystawie
w Lublinie 1901 r.

W. ORTH & S-ka

PIERWSZA WARSZAWSKA FABRYKA

Francuskich Posadzek Cementowych Inkrustowanych
dawniej N. CLAUSSE, V-e R. FRISON, WARSZAWA—PARYŻ
oraz Sztucznych Cementowych:

Marmurów, Porcelany i Kamieni.

Warszawa, Kantor—Książęca Nr. 5, tel. 68-48

Fabryka—Wolska Nr. 52, tel. 85-05.

Cenniki, Albumy i Próby—franko na żądanie.

Sztuczne Marmury: płyty różnych wielkości, wykła-
danie całkowite ścian z glifa-
mi bez połączeń (jednolite), ołtarze, chrzcielnice, ko-
lummy, kapitele, bazy, stoły, umywalnie i t. p. wy-
roby galanteryjne i zdobnicze.

Sztuczne kamienie: w blokach, monolitach i pły-
tach, ozdoby architektoniczne,
figury i t. p.

Sztuczna Porcelana: płyty różnych wielkości i de-
seni do wykładania ścian, od-
lewy artystyczne i t. p.

Wyroby cementowe: posadzka inkrustowana w róż-
nych kolorach i deseniach, pły-
ty betonowe, baseny, ozdoby architektoniczne i t. p.

REPREZENTACJI:

WILNO, M. Hattowski, inżynier,
S-to Jerski Prospekt № 19.

KIJÓW, K. Srokowski, inżynier,
Timofiejewska № 4.

ODESSA, A. Cyperowicz, Targowa № 7.

Polecamy łaskawej uwadze PP. inżynierów,
architektów, budowniczych, fabrykantów,
właścicieli domów.

CEREZYT

(patentowany w Rosji)

jedyny środek radykalny dla obrony
piwnic od wody zaskórnej, ścian od
wilgoci, fundamentów, tarasów, cy-
stern i t. d.

CEREZYT

był wielokrotnie używany w Cesar-
stwie i Królestwie tak w instytucjach
Państwowych jak i prywatnych.

Prospekty na pierwsze żądanie — bezpłatnie.
Najlepsze referencje.

FABRYKA CEREZYTU

Warszawa, Mylna 7, tel. 271-99.

(filja T-wa Wunnerowskich Bitumenowych Za-
kładów w Unnie).